

63-12

СЯН-БЕЛГИН ХАСР
НАРНИ
УРНЦЛА

УДК 82.521.37
ББК 84(20643)6

Сян-Белгин Хаср

НАРНИ УРҮЦЛА

ШҮЛГҮД
БОЛН
ПОЭМС

✓
Хальмг госиздат
Элст. 1963

63-12-50

ТЕМЭН ЯМАН ХОЙР

I.

Теңгрт күрм өндр
Темәһәр ахлач кенә.
Сертхр өвртә яман
Сеглэтр болнав гинә.
Хойр бөкәри деңгир,
Хоовр шар чирәтә,
Аңхун темәнд малмуд
Ахлач гигәд ирәтә.
Ахлач-темәни хан,
Алдр нертә өснә.
Эргү темәнә ухан
Эрк шилтж иснә,
Көк үмси ширәдән
Көлдәд кевтж амрна.
Зогдран унжулси темәндән
Золһж яман ирнә.
Золһх болһндан сеглэтр
Зогдр хазад авна.
Өрвлһ торһн зогдр
Өрсәһәд нимгрж йовна.

Өвртэ сeглэрт нээлэд
Өвдгэри тeмэн элнэ.
Сeглэтр цeрвж мээлэд
Сeдвэртэ үгэн кeлнэ:
«Акад юмн энтн,
Ахлaч күүкл, сoңслтн.
Итклтэ сeглэтрин үгиг
Ицлтэһэр туңһаж тоолтн.
Тeндэс нааран мөрн
«Тeңг» таниг гигэтэ.
Наадк малыг хутхад
Нанла даңгин цүүгэтэ.
Биитн тана ачлтиг
Бичкн хурһнд мeдүлнэв,
Тeегин көк ноһаг
Тeднд шишлң идүлнэв...
Ода тeр мөрн
Олн юуһан кeнэ?!
Тeр бийнь инцхэнэ,
«Тeңг» таниг гинэ.
Көдлмшч күмб!—болчкад
Көөрч авглхар хээнэ.
Хан таниг муулчкад
Хазнитн эдлхэр бээнэ.

Темэн тана аңхунити
Теңг хаха меднэ.
Амрар келхд, мөрнги
Ахлач болхар седнэ!..
Таңсг сеглэтрти чадад
Тана мууг дарнав.
Мөңкин ахлачан татад
Мөрнэ ичр барнав...»
Тер үгэн келчкэд
Темэнэ өвдгт мөргв.
Яман зогдр хазчкад,
Ясмг саңнаһан сөргвэ.
Темэн нүдэрн зекиһэд
Теңгр хэлэж инэв.
Мөрнд уурлж экиһэд
Мөөрсэн суңһж суняв.

II.

Мал кевтнэ, хотндан,
Манач нохас хуцлдна.
Мөгдг ховч яман
Мөрнд золһж одна.

Идштэ арва атхад,
Ишклүлэд яман харна.
Зулхар седчкэд тотхад,
Зуһудхар хэрү ирнэ.
Сертхр өврэс шүүрнэ.
Сеглэтрин сахлас сегсрнэ,
Мөгдг ховч яманд
Мөрн келн бээнэ:
«Харнһу сөөһөр гетж
Хамаран үзгтэ йовлач?
Эзнэ унтв гиж
Эргү яман ухалвчи?
Темэнэ сеглэтр чамд,
Тенж кен меклгдх.
Хоосар буурсн ямд
Ховдг хулха илдх.
Мел тенг темэг
Мекч яман хойраг —
Мал ахлдгас көөхм,
Маниг күн ахлхмн...»
Сеглэтр мөрнүр хэлэн
Сертхр өврэн зээлв.
Сахласн татулсн яман
Саамин селгэндэн мээлв:

«Олн юуһан келхв!..
Ода, темэн адусиг
Мөн хурдн арнэлт,
Мөрн күлг меднэт.
Тертн дурндан бэрклнэ,
«Теңг» таниг гинэ.
Тагчг кевтхн яһна!
Танд үүл кенэ:
Бухар туулһж мөргүлх,
Бууарар девсүлхэр бээнэ.
Алад оркмар ишклх
Аэд ажрһ хээнэ»..
Тедниг үгцж бээтл
Теегт чон уульв.
Ээмшгэс гетлвр хээтл
Ээмж яман мээлв.
Манадан саг нохас
Малмудан эргж хуцна.
Хавалар хөөч үкс
Хойр-һурв хана.
Хавшгсн нохан дуунас,
Хавалин хагдсн сумнас,
Дам-дам ээсн,
Дал-дал чичрсн —

Мөрнэ көлд яман
Мөргн сөгдэд ирнэ.
«Далта-ээмтэ мөрн
Дахултн!» болж эрнэ.
Делэрн мөрн чирэд
Дегдрүлж темэнд күргнэ.
Көтлүлж яман ирэд
Көгшн сүүдрэс үргнэ...

* * *

Ховч, зуһу яман
Хойр һалд дагжнна.
Аңхун ахлач темэн
Аанан урлан сажна...
Теңг тиим малмуд
Теегт угал кевтэ?
Андн зуһу эмтнд
Адусн дөңгтэнь-лавта!

Элст, 1934 жил.

НАРТ:

Шүлгүд

Дурн бөк,—дурн	5
Мана нарн	9
Амулцгин дун	10
Көвүдм довтлна .	11
Моһлцг һазрин нерн	12
Бурһучин дурн .	14
Би, Гражданимб .	16
Кезэнк ода хойрм	19
Хальмг цецн үгмүд	21
Дун бий хойртан .	23
Дун дуунас .	24
Көвүн көвүнэс	25
Тандан дуртав .	26
Бийэс үнтэ болхла	27

Поэмс

Бурата һол деер .	29
Хальмг бер .	47
Нарни урһцла .	62
Өндр һазрм .	109
Эргү билгчд .	116
Керэ һаха хойр .	118
Темэн яман хойр (тууль)	121

Сян-Белгин
Хасыр Бикинович

С ВОСХОДОМ СОЛНЦА

*Сборник
стихов и поэм
на калмыцком языке*

Редактор Г. Б. УЛАДЖИЕВ.
Художник - редактор
Н. БУДНИКОВ.
Техн. ред. Я. ГАЙДАШ.
Корректор Х. БАДМАЕВА.

Калмыцкое государственное
издательство
Элиста, 1963

К00134, Подписано к печати 26.IX-63 г.
Уч.-изд. л. 3,6. Печ. л. 3,6. Бумага 60×84¹/₃₂.
Тираж 1000 экз. Заказ № 6021. Цена в переплете 24 коп.

Краевая типография,
г. Ставрополь, ул. Артема, 18.

Н. Будников *Т. Гайдаш*